

Kriget i Syrien – hur många år till?

Mikael Eriksson

Kriget i Syrien har kommit att utveckla sig till ett ställningskrig med få möjligheter till lösningar. Medan kriget rasar gör försiktiga siffror gällande att 220 000 av Syriens ca 18 miljoner invånare har dödats. Dessutom uppskattas 7,6 miljoner syrier vara internflyktingar och 3,8 miljoner syrier befinner sig på flykt utomlands. Drygt 200 000 syrier befinner sig under belägring till följd av hårda strider och 4,8 miljoner nås inte av olika anledningar av det humanitära biståndet. Lägg därtill att närmare 12,2 miljoner syrier är i behov av akut humanitärt bistånd och att grannländerna redan axlat ett tungt ansvar för flyktingarna. Ljusglimterna är få men förhoppningarna är många för de som vill se fred. I ljuset av den katastrofala situationen i Syrien sammanfattas här huvuddragen i konflikten liksom utmaningarna med att få tillstånd en lösning.

Konflikten i Syrien

Syrien befinner sig sedan fyra år i ett inbördeskrig där både regionala och globala aktörer är aktiva. Den militära situationen i landet har främst drivits fram av att externa stater givit sitt stöd till olika grupper inne i Syrien. Medan USA, Turkiet och flera europeiska stater har understött syriska moderata oppositionella både politiskt och finansiellt, har länder som Saudiarabien och Qatar varit de mest aktiva understödjarna av den militära oppositionen mot Assad-regimen. Det militära stödet från Saudiarabien och Qatar, liksom donationer från rika affärsmän i dessa länder, har även inkluderat extrema jihadistiska grupper. Parallellt, har Ryssland och Iran stöttat Assad-regimen. En av regionens starkaste parter, Israel, har främst antagit en avvaktande position som gått ut på att bevaka landets territoriella integritet.

En avgörande faktor för konfliktförloppet är den rivalitet som förekommit mellan regionens externa parter. Rivaliteten har haft negativa konsekvenser för att samla den syriska oppositionen mot regimen. Å ena sidan Qatar och Turkiet som stöttat de grupper som främst sympatiserar med det muslimska brödrskapet, men även andra (Ahrar Al-Sham, Jabhat Al-Shamiya), å den andra sidan Saudiarabien som stöttat andra mer hårdföra islamistiska grupperingar (Jaish Al-Islam). Att man satsat på olika politiska och militära fraktioner i Syrien har försvagat koordineringen av det internationella stödet till den samlade syriska

oppositionen och därtill markant ökat spänningen mellan staterna i Mellanöstern och Nordafrika.

Samtidigt som den syriska oppositionen är splittrad till följd av extern rivalitet så har Assad-regimens hårdföra hantering av oppositionen också den bidragit till oppositionens splittring. Detta har inneburit att Assad kunnat fortsätta regera i Damaskus trots att många tidigt förutspådde hans snara fall. Baserat på militära erfarenheter från inhemska uppror under 1970- och 80-talet, så har den nuvarande Assadregimens tillvägagångssätt för att behålla sitt styre utgått ifrån att säkra viktiga kärnområden i västra Syrien samt att fokusera på kampen mot den moderata oppositionen. Genom detta tillvägagångssätt så har regimen indirekt tillåtit ett större utrymme för jihadistiska motståndare. I efterhand står det emellertid klart att Assadregimen enbart kunna överleva till följd av det stöd som regimen fått från Ryssland, Iran, Hizbollah samt irakiska shiamuslimska miliser. En annan bidragande faktor är att de internationella stormakterna inte kunnat enas om att kollektivt kräva Bashar al-Assads avgång som president.

Samtidigt i Irak

Efter årtionden av hårda FN-sanktioner gentemot Irak (1990-2003) och två Gulfkrig (1991, 2003) inleddes en ny post-auktoritär era i Irak. Med Saddam Hussein störtad kom landet att splittras utefter olika etno-politiska intressekonflikter. Redan tidigt uppstod en rad etniska säkerhetsdilemman, dvs. där säkerhet för en etnisk grupp innebar osäkerhet för en annan. Redan 2003 kom al-Qaida i Irak att utgöra ett hot mot den irakiska ordningen efter Saddam Hussein. Gruppen uttalade tidigt ett intresse att vilja bekämpa den shiavänliga regimen i Baghdad liksom den amerikanska närvaron i landet och regionen. Med denna målsättning växte al-Qaida i styrka mellan 2003-2006 framdrivet av ett starkt sunnitiskt missnöje i landet.

Under 2006 valde USA att möta ett växande kaos i Irak genom att placera närmare 130 000 soldater i landet, ”The Iraqi Surge”. Syftet var att undanröja hotet från al-Qaida i Irak och dess sympatisörer. Metoden gick ut på att skapa lokala sunnitiska råd legitimerade av olika sunnitiska stammar och klaner för att skapa ett beständigt irakiskt motstånd mot al-Qaida. Närmare 100 000 sunniter slöt upp i denna kamp. I gengäld utlovades de på sikt större politiskt

och ekonomiskt inflytande i landets nationella politik. Fem år senare betraktades metoden som en framgång. Terroraktiviteten i landet gick snabbt ned och som ett svar på detta drog sig USA ur Irak under 2011.

Trots omvärldens tilltro till ett stabilare Irak kvarstod ett väsentligt missnöje bland landets sunniter liksom bland kurderna i norra Irak. Missnöjet fokuserade främst på hur centralregeringen i Bagdad valt att hantera deras politiska och ekonomiska intressen och båda grupperna upplevde tidigt en tillagande marginalisering. I och med Syriens gradvisa sönderfall etablerade sig den islamiska staten sig i Syrien 2013. Gruppen antog snart namnet *Islamiska staten i Irak och Syrien* (ISIS)/Daesh.

Frågan USA och Irak ställer sig idag är om sunnistammarnas tidigare lojalitet återigen kommer att kunna vinnas av Bagdad eller om det tidigare upplevda politiska sveket i sviterna av The Surge innebär att man föredrar att liera sig med ISIS.

Syrien och Irak 2015

Med ett Syrien i spillror och ett sönderfallande Irak har USA och västs begränsade hjälp till den moderata syriska oppositionen gradvis kommit att ersättas med ett allt tydligare militärt stöd. Under hösten 2014 intensifierade USA sin spaningsverksamhet i Syrien, dels med övervakningsflyg och dels med drönare för att samla information om ISIS mål i Syrien. Spaningsverksamheten kompletterades senare med direkta bombangrepp mot olika ISIS-mål.

Under perioden 2013-2015 ska USA:s träningsprogram utbilda 5000 oppositionssoldater per år. Syftet med programmet är att bättre kunna möta hotet från ISIS. De länder i regionen som på olika sätt deltar inkluderar bl.a. Jordanien, Qatar, Saudiarabien och Turkiet. Att stärka den moderata oppositionen kommer sannolikt inte innebära att man lyckas återta förlorat territorium från den syriska armén. Snarare vill man skapa sig bättre förutsättningar att hantera grupper som ISIS och andra jihadistgrupper. Detta mål delas dock inte av alla parter då stater. Exempelvis vill en aktör som Turkiet främst att man bygger en armé för att kunna möta Assads styrkor.

Parallellt med träningsprogrammet har USA upprättat koalitionen *Combined Joint Task Force - Operation Inherent Resolve*. En operation som syftar till att bekämpa ISIS. Operationsområdet sträcker sig till både Syrien och Irak. Flera länder har på frivillig basis understött koalitionen militärt och ekonomiskt. Vissa länder deltar bara i angrepp mot ISIS i Syrien, medan andra enbart deltar mot ISIS i Irak. Vissa stater deltar både i Syrien och Irak.

Den senaste tiden har de kurdiska miliserna fått allt större uppmärksamhet. Kurdiska soldater (Pehsmerga) har

i kombination med flygunderstöd visat sig effektivt kunna bekämpa ISIS. Iraks problem, liksom flera externa aktörer, är att det finns flera olika kurdiska grupperingar i Irak och Syrien med olika politiska och militära ambitioner. Att understödja kurdiska miliser kan i ett kortare perspektiv vara taktiskt fördelaktigt, men med svårförutsebara strategiska konsekvenser på längre sikt. Kurderna består av många olika fraktioner med olika mål.

Utmaningen med de militära insatserna mot ISIS är flera. Under 2015 har flera bedömare pekat på att det är särskilt svårt att specificera exempelvis slutmålet i Irak – ”utrota terrorister eller terrorismen”. De olika insatserna anses kostsamma. Dessutom förekommer en rad oheliga allianser på marken som externa aktörer behöver ta hänsyn till. Det saknas också i flera fall tydligt ägarskap kring de olika initiativ som tagits.

Avslutningsvis

Medan konfliktförloppet i Syrien utvecklats till en självgående negativ våldsspiral med regionala och globala implikationer lider civilbefolkningen i Syrien svårt efter fem års strider. Konflikten mellan regimen och oppositionella styrkor kommer sannolikt att bestå länge. Dessutom kan andra jihadistiska grupper komma att fortsätta ha en betydande närvaro, t.ex. ISIS, Al-Qaida-associerade Jabhat an-Nusra, som strider mot både ISIS och Assadregimen.

Kriget i Syrien kommer att under en lång tid framöver bidra till det försämrade säkerhetsläget i Mellanöstern. Syriens sammanbrott kommer sannolikt att på olika sätt resultera i fortsatta spridningseffekter till flera länder i regionen. Libanon bävar exempelvis för att grupper som ISIS ska etablera sig i landet. ISIS och andra icke-statliga aktörer kan också komma att etablera sig i Jordanien och Turkiet och därifrån fortsätta att verka för sina intressen.

Även de humanitära spridningseffekterna påverkar hela regionen, men också globalt. Trots att läget är prekärt, så kan det internationella samfundets politiska och militära ansträngningar på sikt bidra till att konflikten får ett snabbare slut än vad situationen ger för hand här och nu. För detta krävs dels en regional lösning, dels att lösningarna i FN:s säkerhetsråd dyrkas upp. Utmaningen är enorm.

Dr. Mikael Eriksson
Forskningsledare

Vidare läsning: se Mikael Eriksson och Samuel Bergenwall, *Mellanöstern- och Nordafrika i ett 5-10-årsperspektiv*, FOI-R--4008--SE Stockholm (2015)